

Функціональні стилі сучасної української мови (повторення)

Мовний стиль — сукупність засобів, вибір яких зумовлено змістом, метою та характером висловлювання.

Стилi сучасної української мови

Стиль	Функція	Жанри	Ознаки
Офіційно-діловий	Офіційне спілкування, регулювання ділових взаємин між державами, установами, приватною особою й установою тощо	Автобіографія, акт, закон, звіт, заява, інструкція, наказ, протокол тощо	• Нейтральна лексика, обмежене використання слів у переносному значенні; • використання так званих кліше (<i>відповідно до наказу, згідно з положенням</i>); • використання суспільно-політичної лексики; • стислість викладу, чіткість, логічність, послідовність; • повні речення з прямим порядком слів; • окремі документи мають поділ на параграфи, пункти, підпункти.

Публіцистичний стиль (стиль ЗМІ)	Повідомлення, вплив на громадську думку	Стаття, репортаж, інтерв'ю, памфлет, фейлетон, есе, реклама	• Суспільно-політична, юридична, економічна, технічна і культурно-освітня лексика; • емоційно-забарвлені слова, тропи, фразеологізми; • використання всіх типів речень; • риторичні фігури: питання, оклики, риторична фігура замовчування; • повтори, непрямий порядок слів; • пристрасний, оцінний тип мовлення.
Художній стиль	Різнобічний вплив на думки та почуття людей за допомогою художніх образів	Вірш, сонет, ода, елегія, балада, байка, роман, оповідання, повість, п'єса тощо	• Емоційно-забарвлені та нейтральні слова; • використання слів у переносному значенні (тропи); • вільна синтаксична структура речень; • різні за метою висловлювання та емоційним забарвленням речення; • виразність, емоційність, колоритність.

Науковий стиль	Повідомлення, виклад наукового матеріалу	Наукова стаття, монографія, підручник, словник, енциклопедія, лекція	• Широке використання термінів (<i>синус, морфологія, дедукція</i>); • лексика стилістично нейтральна; • наявність абстрактних іменників із суфіксами -ість, -ств (о), -ація (я), -изм (<i>концентрація, імпресіонізм, частотність, авторство</i>); • використання складних речень із різними видами підрядності і вставними конструкціями; • чіткість, послідовність, логічність викладу; • часте використання покликань і цитат.
Розмовний стиль	Спілкування		• Використання розмовної лексики, фразеології, вигуків; • висока емоційність; • наявність неповних речень; • подеколи порушення літературних норм, уживання росіянізмів, вульгаризмів, жаргонізмів, неправильна вимова слів.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з уривками книжки французького прозаїка, поета й художника Ремона Кено «Вправи зі стилю» (переклад із французької Я. Ковалю, Ю. Лисенка; українською книга вийшла 2006 р. у Львові у видавництві «Піраміда») та проаналізуйте їхні стилістичні особливості.

УРИВКИ З КНИГИ Р. КЕНО «ВПРАВИ ЗІ СТИЛЮ»

Нотатки

В автобусі маршруту «С», у годину пік. Якийсь тип, років десь двадцять шість, фетровий капелюх зі шворкою замість стрічки, занадто довга тонка шия, наче її йому хтось витягнув. Люди виходять. Тип нарікає на сусіда. Мовляв, той його штовхає щоразу, як хтось пробирається на вихід. Тон плаксивий, але з нотками злостивості. Побачивши вільне місце, похапливо його займає. Через дві години знову бачу його перед вокзалом Сен-Лазар, на Римській вулиці. Він із товаришем, який каже йому: «Тобі на пальто треба пришити додаткового гудзика». І показує, куди саме (на розріз пальта) і навіщо.

Лаконічно

Нас кілька їхало вкупі. Якийсь не дуже розумний на вигляд молодик заговорив із паном, що був поряд із ним, а потім відійшов і сів. Дві години потому я знову його побачив; він був із приятелем і вони говорили про одяг.

Метафорично

Коли день сягнув екватора свого віку, зла доля закинула задерикуватого півника з довгою обскубаною шиєю у вир прудких сардин, що юрилися в нутрощах велетенського білобокого жука. Зненацька півник ошелешив одну сумирну сардину лихим кукуріканням, яке оповило її душу невимовним смутком. Потім, відчувши потяг порожнечі, жовторотий забіяка поринув у неї.

Згодом, у похмурій пустелі міста я знову бачив нерозумного когутка, йому саме скубли пір'я з приводу якогось гудзика.

Офіційний лист

Маю честь довести до Вашого відома нижчевикладені факти, що я був їх безстороннім і нажаханим свідком.

Сьогодні близько дванадцятої години я перебував на задньому відкритому майданчику автобуса, який рухався вгору вулицею Курсель у напрямку до Шамперрейських воріт. Зазначений автобус був заповнений, точніше навіть переповнений пасажирами, оскільки кондуктор допустив для входу понад установлену норму кількох претендентів на поїздку, що було ним зроблено безпідставно, з порушенням чинних інструкцій та з мірку-

вань надмірної душевної доброти, що межувало з халатністю. На кожній зупинці переміщення пасажирів, які проходили на вихід або ж, ввійшовши, прямували углиб пасажирського салону, неминуче спричиняло певну штовханину, яка викликала усний протест, проте не досить рішучий, з боку одного з пасажирів. Слід уточнити, що невдовзі цей пасажир сів на щойно вивільнене місце.

Додам до цього стислого викладу посилання на таку обставину: я мав нагоду знову побачити цього пасажира трохи згодом у товаристві особи, яку я не зміг ідентифікувати. Їх жвава бесіда, здається, стосувалася окремих питань естетичного характеру.

Виходячи з вищезазначеного, просив би Вас, шановний пане директоре, ознайомити мене з висновками щодо наслідків викладених фактів та зорієнтувати стосовно заходів, до яких мені було б доцільно у цьому зв'язку вдаватися у ході подальшого життєпровадження.

В очікуванні вашої відповіді висловлюю Вам, пане директоре, запевнення в моїй вельми глибокій до Вас пошані.

Просторіччя

Вже було після двенадцяти, як я упхався в автобус «Се». Заліз, значить, за кампасірував талона, дивлюся шо до чого, коли зирк — такий хлопець прикольний, шия, як тіліскоп, довга, а на шляпі, де вобше лєнта в усіх культурних людей, так ув нього вірьовка косічкою закручена, значить. Ну, я дивлюся, бо очень вже прикольний чувак, значить, як вдруг він на свого сусіда починає виступать, тіпа, шо це ви мені, уважаїмий, на ногу наступили і ізвіняцця не думаєте? А потім — бачить, місто освободилося, ну він швиденько і плюх на нього — і сидить довольний весь із себе.

Німножко пізніше знов бачу його, їдучи по своїх ділах в автобусі, він коло вокзалу базарить із якимось чуваком, таким же прибацаним, як і сам. А той йому говорить, тіпа, неплохо тобі було б пришить ще одну пугвицю осюди на пальто. Мені б, блін, його заботи!

Словоскладення

Я задньо-майданчико-тісно-автобусив у опівдньо-центро-парижо-часо-просторі разом із довгошийошворконавколокапелюховбраним телепнем. Який почав пасажироскаржитися: «Ви мене штурхокривдите». Слинобризнувши це, він похапливо вільмісцевсівся. В подальшому просторочасові я побачив, як він білявокзалосенлазарив із Н., який йому казав: «Тобі слід гудзикодоповнити пальто». І цілепояснював навіщо.

Сонет

Автобуса консервна банка,
Жлобок в кумеднім капелюсі
Закляк у транспортному русі,
І шия довга, мов поганка.

Цілком логічна забаганка —
У люмпен-артистичнім дусі
Заїхать в ребра цій псяюсі,
В автобусі ж така штовханка!

Завивши з болю і досади,
Він плюхнувсь в пошуках розради
На щойно звільнене сидіння.

Подумавши: «Везучий, гаде!»,
З пальта його — для ескапади —
Я видрав гудзика з корінням!

2. Напишіть кілька власних невеликих текстів, об'єднаних однією темою, у різних стилях. Наприклад: «Моє навчання» (чи будь-яка інша тема).

Рекомендовані джерела

1. О. Авраменко, В. Чукіна. Стилїстика сучасної української мови. 10–11 класи. 2008
2. П. Дудик. Стилїстика української мови. 2005
3. О. Пономарів. Стилїстика сучасної української мови. 2000
4. І. Хворостяний. Українська мова: лайфхаки. 2019